

reverentiam sacrorum mysteriorum potest eos cogere, ne illis adsint. Hæ tamen non sunt pœnæ, nec censuræ, nec fiunt ex directa jurisdictione in illos infideles, sed est veluti defensio quædam innocentum, et religiosa observatio, et custodia rerum sacrarum, ad quam habet jus Ecclesia, et consequenter ad ea media, quæ in hunc finem necessaria sunt. Quod a simili confirmari potest ex cap. Post miserabilem, de Usur., et in c. In Archiepiscopatu, de Raptorib. At vero directe non habet Ecclesia jurisdictionem in non baptizatos, et ideo non potest illos censura ligare; præsertim, cum illi nondum sint capaces rerum spiritualium, aut earum usus. Quo fit, ut nulla censura, quæ ipso jure lata est, hujusmodi infideles comprehendat, etiamsi actum legi contrarium efficere videantur; ut si Judæus, v. gr., violentas manus in sacerdotem injiciat, non incidet in censuram canonicam, *Si quis suadente*, quia ille non erat subjectus tali legi, neque proprie fuit contumax, aut inobediens Ecclesiæ, quod satis aperte colligitur ex c. Postulasti, de Judæis.

24. Ex quo etiam habetur, posse Ecclesiam censuram ferre in Christianos, ut se separant, aut non communicent aut commercia exercent cum aliquo infideli, in vindictam alicujus injuriæ factæ Ecclesiæ, vel alicui membro ejus, quando alia via aut ratione delictum punire non potest; illud tamen non est ferre censuram in ipsum infidelem; quin potius ex ipso modo ferendi talem censuram colligitur non posse ferri directe in ipsum infidelem. Et e contrario colligitur, ex vi censuræ latæ ipso jure in violentum percussorem clericum, non obligari fideles ad vitandum infidelem violentum percussorem clericum; nam illa censura solum in ipsum percussorem directe lata est, et nisi illum prius comprehendat, non redundat obligatio in alios; et ideo in dict. cap. præcipitur, ut ab homine imponatur talis obligatio sub censura ipsis fidelibus. Quod in omnibus similibus canonibus observandum est, ut videre licet in c. Judæi 2, de Judæis, et in cap. Post miserabilem, et c. Quando, de Usuris.

25. *Catechumenus non potest censura affici.* — Et hoc sensu dicunt interdum auctores indirecte posse infideles excommunicari. Sed res jam constat, neque in ea occurrit difficultas alicujus momenti. Possuntque legi circa hanc conditionem Glossæ, et Doctores circa jura citata, et Summistæ, verb. *Excommunicatio*; Simancas in Catholicis instit.,

c. 31, n. 6; Covar., dict. c. Alma, p. 1, in princ.; Navar., in Manuali, c. 27, n. 3, et in c. In quorundam, de Judæis, notab. 8, n. 7, et de Jubilæo, notab. 31, n. 48; et Joann. de Lignano, tract. de Cens. § 9. Ubi improprie dicit eum, qui excommunicatur, debere esse Catholicum; sed nomine Catholici baptizatum intelligit; nam certum est apostatas baptizatos, qui hæretici sunt, vel ad judaismum aut paganismum transeunt, posse censuris ligari; nam ratione characteris semper manent subditi Ecclesiæ; et tamen proprie Catholici dici non possunt, cum veram fidem non habeant, neque illam profiteantur. Et e converso catechumenus dici potest Catholicus, et tamen censuræ capax non est, quamvis Archidiacon., in c. Eos, de Consecr., d. 4, quem nonnulli alii imitantur, dixerit catechumenum posse excommunicari; sed sine fundamento, quia fides, vel sanctitas sine baptismo non confert jurisdictionem; de qua re diximus supra in tertio tomo agentes de baptismo.

26. *Solum qui superiorem habet est censuræ capax.* — Ultimo diximus necessarium esse, ut superiorem habeat in terris, qui censura ligandus est. Quod ex eodem principio nascitur; nam jurisdictione, et subjectio correlativa sunt; sicut ergo in ferente censuram requiritur jurisdictio, ita in eo, in quem fertur, necessaria est subjectio; oportet ergo, ut superiorem habeat in hujusmodi genere potestatis, seu jurisdictionis spiritualis.

27. *Papa non est censura ligabilis.* — Ex qua conditione colligitur primo, Pontificem Summum non comprehendere inter eos, qui possunt censura ligari, quia non habet superiorem in terris, neque alicui spiritualiter subjectus est, c. Cuncta per modum, 9, q. 3. Unde non solum ab homine (quod notum est), sed etiam a jure, censura ligari nequit, quia simpliciter neque ipsi juri humano subjectus est, quia æqualem habet potestatem. Quare licet, quoad vim directivam obligari possit aliquo modo jure communi, in eo modo quo princeps obligari potest legibus a se latis, tamen quoad vim coercivam, ad quam pertinet censura, ligari minime potest. Unde etiamsi contingeret in hæresim incidere, non esset ipso jure excommunicatus, de quo latius alibi. Lege Bellarmin., lib. 2 de Rom. Pont., c. 42, et seq., præsertim in 30; et Navar., in c. Novit, de Judiciis, notab. 3, num. 78 et 142, et c. 27, n. 13; et Maiol., de Irregul., lib. 2, c. 4, n. 8.

28. *Solus Papa est censuræ incapax.* — Deinde colligitur solum Summum Pontificem hac ratione excludi, ne ligari possit; omnes enim alii baptizati homines, et adulti, cujuscumque ordinis, sexus, aut dignitatis existant, capaces sunt censuræ, capacitate scilicet remota, ut ita loquar, de qua nunc agimus. Capacitas enim proxima per delictum vel contumaciam consummatur (de qua jam diximus); capacitas autem remota existit in omni homine, qui ita est subjectus alteri, ut si in delictum proportionatum censuræ incidat, possit ab aliquo alio censura ligari. Et hoc modo constat omnem hominem, præter Pontificem Summum, esse capax censuræ, quia quicumque ille sit, habet superiorem in spiritualibus, et habentem in eum jurisdictionem ad hunc actum, saltem ipsum Summum Pontificem. Quod satis constat ex dictis supra de habentibus hanc potestatem; nam hæc duo correlativa sunt. Constat etiam ex usu Ecclesiæ et Pontificiis decretis, omnium ordinum fideles, etiam Imperatores, Episcopos, et Cardinales, etc., subjici his censuris.

29. *Non omnes homines omnium censurarum sunt capaces.* — *Concilium generale est censuræ obnoxium, si Papam non includat.* — Solum est observandum, quoniam supra diximus agentes de homine, qui potest censuram ferre, sub homine comprehendere hominum congregationem, eadem proportionem intelligi hic posse, cum dicimus omnem hominem alium a Papa ligari censura posse, non solum singulares personas, sed etiam quamcumque congregationem comprehendere; idque generaliter absque ulla limitatione, quia nulla est, quæ superiorem non habeat, etiamsi Concilium generale sit, dummodo ipsummet Summum Pontificem non includat. Addenda vero est illa juris moderatio, quod congregatio non est capax omnis censuræ, sed suspensionis tantum, et interdicti; nam excommunicatio in communitatem ferri non potest, ut suo loco dicemus. Quæ moderatio etiam ad singulos homines suo modo extendi potest. Nam licet absolute quilibet homo sit capax censuræ alicujus, non tamen omnes omnium; nam suspensio propria est clericorum, quia supponit potestatem aliquam spiritualem; aliæ vero communes omnibus sunt. Item, licet omnes sint capaces censuræ, non tamen omnes æqualiter secundum hunc subjectionis respectum; nam unus pluribus subjicitur, quam alius, et ita a pluribus ligari potest, et hac

ratione secundum hunc respectum habere ampliorem capacitatem censuræ.

30. Omnes tamen in hoc conveniunt, quod tam a jure, quam ab homine censura ligari possunt. A jure quidem, si de illis in particulari loquatur, vel etiam si generalis sit constitutio, et in eodem jure non contineatur exceptio, qualis est illa, quæ continetur in c. Quia periculosum, de Sentent. excom., in 6, ubi declarat Pontifex Episcopos ex vi generalis constitutionis, aut sententiæ, vel mandati, ipso jure non ligari, nisi de ipsis expressa mentio fiat. Ex qua exceptione constat, omnes alios, quibus hoc privilegium concessum non est, ligari. An vero sub illa comprehendantur Cardinales non Episcopi, alterius considerationis est. Vide Navarrum, de Datis et promissis, n. 40, et Ugolinum, late, dict. cap. 17, § 5. Ab homine autem unusquisque potest ligari respective, ut sic dicam, id est quilibet a suis superioribus talem jurisdictionem habentibus. Qui autem sint hoc vel illo modo subjecti aliis, vel quot, et quibus modis possit hæc subjectio introduci vel auferri, in superioribus, agendo de jurisdictione necessaria, sufficienter tactum est; et in sect. 2, pauca addemus.

31. *Non potest idem in seipsum censuram ferre.* — Tandem ex dicta assertionem, et conditionem constat, eum, qui censura affici potest, debere esse distinctum ab alio, a quo possit ligari, quia sibi ipsi non potest esse subjectus. Qua proportionali ratione diximus supra eum, qui fert censuram, debere esse distinctum ab eo, in quem illam fert, quod in idem redit, quia hæc correlativa sunt; et ideo de hoc puncto sufficiunt superius dicta.

SECTIO II.

An is, qui censura ligatur, debeat esse persona certa, et nondum per censuram ligata: ubi de iteratione et multiplicatione censuræ in eadem persona.

1. *Censuram debere ferri in certam personam.* — Quæ diximus in sectione præcedente, pertinent ad capacitatem censuræ quasi remotam; hic de duabus aliis conditionibus, ut actus censuræ valide feratur necessariis, dicendum est. De quibus communiter tractant Doctores, et obiter petunt nonnulla puncta moralia. Prima conditio est certitudo personæ, in quam fertur censura. Secunda fingi posset, quod non sit censura ligata.

2. Circa primam dicendum est, ut censura actu liget, præter hactenus dicta requiri ex

parte ejus, in quem fertur, quod in eum certa ac definita intentione dirigatur. Ratio est, quia actio non habet effectum nisi in determinato subjecto; hæc autem actio, cum naturalis non sit, sed humana, non determinat subjectum nisi ex intentione operantis; et ideo, sicut supra dicebamus, ad valorem censuræ necessariam esse ex parte ferentis intentionem ligandi, ita hic dicendum est necessariam esse intentionem ligandi hunc in particulari.

3. *Non est necesse censuram ferri in cognitam aut distincte significatam personam.* — Dices: interdum ignoratur persona, in quam fertur censura, et consequenter non potest in illam definite ferri. Respondetur in primis, cum hanc conditionem requirimus, non esse sensum, censuram debere ferri in unam tantum singularem personam; potest enim simul ferri in plures, in omnes tamen definite, ita ut singulis, philosophico more loquendo, singulæ censuræ multiplicentur. Neque etiam necesse est, ut feratur in personam, vel personas distincte designatas; sed satis est, quod confuse, sub aliquo tamen certo respectu, indicentur; ut, cum fertur censura in eos, qui tale furtum commiserunt; quo sensu potest hæc conditio extendi ad eam censuram, quæ jure vel statuto fertur, ut per se constat. Nam, licet dum hæc leges feruntur, nullam certam personam designent, tamen non vage, sed determinate, et distributive omnes obligant; et similiter censura ad omnes fertur sub conditione, quæ conditio, cum impletur, in certa aliqua ac determinata persona impletur, et ita in illam operatur lex talem censuram, et non in aliam. Hoc ergo modo semper fertur efficaciter ad personam in se determinatam, esto nobis ignota sit.

4. *Sententia vage lata est nulla.* — Tunc autem diceretur censuræ sententia vage ferri, quando iudex sententiam proferret, excommunicando unum ex patratibus delicti, supponendo eos esse plures, et nullum in particulari designando; tunc enim esset inepta sententia, et prorsus nulla, utpote continens intolerabilem errorem, et aut procedens ex insufficiente intentione ad habendum effectum, vel certe insufficienter illam pronuncians, et declarans, cum tamen hoc etiam necessarium sit ad talem effectum, utin superioribus dictum est. Quod etiam confirmari potest ex simili doctrina de sacramentis; nam si intentio non sit satis determinata, et per formam explicatur cum sufficienti determina-

tione subjecti seu materiæ, circa quam forma vel sacramentum versatur, nihil fiet, ut in superiori tomo, disp. 43, sect. 3, concl. 4, et explicando formas baptismi, confirmationis et Eucharistiæ dictum est; eadem autem ratio est in præsentem, quantum spectat ad necessitatem determinati subjecti, ut moralis effectio sequi possit.

Possitne quis duplici censura affici.

5. *Plures censuræ diversæ rationis ferri possunt in eandem personam.* — Solum potest interrogari circa hoc subjectum censuræ, an necesse sit eum non esse censura ligatum, ut denuo ligetur. Quod quidem nullam rationem dubitandi habet, quando censuræ sunt diversarum rationum. Potest enim excommunicatus suspendi, vel interdici, et e converso, quia, cum hæc pœnæ sint diversarum rationum, nihil impedit, quominus in eodem subjecto suo modo insint, seu quod eidem personæ imponantur, non solum propter diversas causas seu delicta, ut facillime accidere potest, sed etiam propter idem delictum, si ejus gravitas tanta sit, aut ad eum statum contumaciæ perveniat, ut omnem hanc pœnam mereatur. Et hoc modo est frequens in usu Ecclesiæ aggravare seu multiplicare censuras crescente contumacia, et interdum simul ferri possent ob atrocitatem delicti, sicut in jure ferri videntur in extravag. 3 de Privilegiis.

6. *Plures censuræ ejusdem rationis possunt ferri in eandem personam propter diversas causas.* — *Objectio.* — Rursus in censuris ejusdem rationis non est dubium, quin propter diversas causas possint in eandem personam ferri; si quis enim propter unam inobedientiam excommunicatus est, si in alia re sit etiam inobediens et contumax, poterit iterum excommunicari, nam potestas et jurisdictio non est extincta per unum actum, sed integra mansit, et causa est sufficiens, et ex parte subjecti nulla est repugnantia; quæ enim assignari potest? Dices, quod is, qui privatus est omnibus bonis, quibus per Ecclesiam privari potest, non potest iterum eisdem privari. Vel, si physice loquamur, quia duo accidentia ejusdem speciei non possunt esse simul in eodem subjecto; et præsertim duæ privationes ejusdem numero formæ. Sed hæc nihil obstant, primo quidem, quia moraliter hæc considerando, censura non se habet ut pura privatio, sed veluti quædam positiva

causa, et vinculum inducens, et cogens ad hanc privationem; sic enim jura loquuntur de censuris, ut de quibusdam vinculis, quibus homines ligantur, ut patet in c. A nobis, 2, et aliis, de Sent. excomm. Nihil autem vetat, quominus plures causæ et vincula adjici possint ad eandem privationem inducendam, sicut homo potest pluribus præceptis obligari ad abstinendum ab eodem actu; quæ si pertineant ad diversas causas, seu virtutes, propriissime efficient diversa vincula, ut, v. gr., præceptum Ecclesiæ, vel præceptum de voto servando. Item potest quis ad mortem condemnari diversis sententiis, propter diversa delicta. Item est optimum exemplum de pluribus peccatis mortalibus; nam licet primum omnino privet gratia Dei, nihilominus secundum, quantum est ex se, illa privat, et vel propriam maculam inducit, vel ita priorem auget, ut duobus æquivalcat per duplicem respectum ad duo peccata. Denique etiam Philosophi dicere solent privationem totalem per respectum ad causam posse esse majorem vel minorem; ergo multo magis secundum æstimationem moralem poterit multiplex reputari, per habitudines ad diversas causas, seu sententias. Quod vero objiciebatur de accidentibus solo numero diversis in eodem subjecto, neque physice est in universum verum, quando accidentia ordinantur ad effectum aliquo modo dissimilem, ut alibi diximus; neque in his moralibus affectionibus aut denominationibus illud principium procedit, quia cum sint solum respectus, vel denominationes relictæ ex actibus intrinsicis, sicut illæ actiones possunt multiplicari, ita et hujusmodi veluti accidentia moralia. Sicut potest quis esse bis doctor in eadem facultate.

7. Itaque dubium non est, quin affectus semel una censura, alia simili propter aliam causam interdum ligetur. In quo etiam concordant Theologi, et Canonistæ, ut videre licet in Bonav. in 4, dist. 18, 2 part. distinctionis, quæst. 4; Gabr. ib., quæst. 2, art. 2, concl. 5; Richard. ibid., art. 5, q. 2; Alens., 4 part., q. 22, memb. 1, art. 5; Soto, d. 22, quæst. 2, art. 2, conclus. 3. Item tenent Glossæ, et Doctores, in cap. Ita quorundam, de Judæis, ubi specialiter videndus est Abbas, et Navarr. circa Glossam ultimam, notab. 11. Item in cap. Quicumque, verb. *Incurrant*, eod. tit., in 6, et in cap. Engeltrudam, 3, q. 4. Quo ad hoc confirmandum utuntur Alensis, et alii. Sed inde non sumitur efficacis argumentum, quia illa crebra anathematizatio po-

tuit esse, vel iterata denunciatio ejusdem censuræ, ut paulo infra dicemus, vel quia successive sæpius illa mulier excommunicata fuerat, non permanentibus simul pluribus censuris, sed iterum incidendo in contumaciam post absolutionem priorem. Qui modus loquendi frequentius in hoc sensu accipitur, cum dicimus aliquem sæpius fuisse excommunicatum. Alia sunt clariora jura, de quibus statim.

8. *Possitne quisquam pluribus censuris ejusdem rationis propter eandem causam ligari.* — Difficultas vero superest, an in eadem causa possit eadem censura in specie iterari, ita ut vere multiplicentur. Item an ab eodem iudice, vel solum a diversis. Nam ex dictis auctoribus quidam indefinite loquuntur et indistincte. Unde, cum doctrinam tradant, videntur universaliter loqui. Alii distincte explicant, posse multiplicari censuras propter diversas causas, et tacite videntur alium modum excludere. Unde Alensis: *Tot (inquit) possunt inferri excommunicationes, quot emergunt causæ, propter quas debet inferri excommunicatio.* Et Bonav. distinguit inter iterationem ejusdem censuræ, et adjectionem novæ; et primum dicit fieri in eadem causa ad majorem confusionem; hoc autem propter novam, et distinctam causam. Unde concludit idem quod Alensis. Et idem sentit Rich., præsertim in argumento Sed contra, citatque cap. Cum pro causa, de Sentent. excomm.; Gabr. vero distinctius loquitur dicens, ab eodem iudice posse multiplicari censuras in diversis causis; tamen a diversis iudicibus, aut juribus, tam in eadem, quam in diversis causis; indicans ab eodem iudice non posse multiplicari censuram stante eadem causa. De jure autem non fecit mentionem in priori membro, quia per se notum est, ex vi ejusdem juris non multiplicari censuras, in eadem numero causa, quia lex non repetit suam actionem. An vero in eadem causa secundum speciem, multiplicata secundum individuum, ex vi juris multiplicetur censura, habet difficultatem statim tractandam. Denique Soto ultra prædictos addere videtur, etiam in eadem causa et ab eodem iudice circa eandem personam multiplicari censuras ejusdem rationis, propter perseverantiam in eadem contumacia. Sic enim ait: *Excommunicatus potest iterum excommunicari, non solum propter novum crimen, verum et propter idem aggravatis censuris ad majorem terrorem et confusionem, etc.* Ubi, licet non exprimat

aperte ab eodem iudice, sine dubio tamen hic est ejus sensus, nam in similibus casibus ab eodem iudice solent censuræ aggravari.

9. *Non satis esse multiplicem denunciationem ut multiplex censura incurratur.* — *Multiplex censura ejusdem rationis non fertur propter eandem causam.* — Verumtamen animadvertendum est, ad multiplicationem censuræ non satis esse, quod pluries aliquis denunciatur, seu publice in Ecclesia anathematizetur, quia aliud est denunciari, aliud censura ligari; nam denuntiatio non addit novum vinculum, ut dixit Pontifex in cap. Pastoralis, § Verum, de Appellation. Et ideo, quamvis denuntiatio multiplicetur, non sequitur censuram multiplicari. Quod bene notavit Navarr., in dict. cap. Ita quorundam, ita exponens textum illum, et cap. Ad liberandum, de Judæis. Qui revera est proprius illorum sensus. Item optimum argumentum a posteriori est, nam qui pluries hoc modo denunciatur, non indiget pluribus absolutionibus; imo, si a superiore facultatem petat, ut absolvi possit, necesse non est, ut explicet illam multiplicem denunciationem, quæ accidentaria est; esset autem necessarium, si multiplex esset censura, eam declarare, ut statim dicitur. Item ob eandem causam excommunicatus a jure, et denunciatus ab homine, non est bis excommunicatus, et ideo duplici absolutione non indiget. Atque hoc modo fieri existimo, quoties ab eodem iudice, ob eandem perseverantem contumaciam in eodem delicto, censura aggravari dicitur per multiplicem promulgationem, seu denunciationem anathematis; non enim tunc multiplicatur censura, neque ille indiget multis absolutionibus. Imo nec fieri potest, ut absolvatur ab illa censura, quatenus semel denunciata, ut sic dicam, et quod maneat secundum aliam rationem vel denunciationem; est ergo tunc una tantum censura. Quod satis constat ex usu Ecclesiæ. Quocirca, licet speculative rem considerando, non appareat clara repugnantia in hoc, quod ab eodem iudice circa eandem personam, in eadem causa, id est propter idem delictum, mutato solum statu causæ per augmentum contumaciæ, censuræ multiplicentur secundum eandem speciem, tamen moraliter rem considerando (ut expedit), opinor id nunquam fieri juxta usum Ecclesiæ; ideoque posse dici absolute, non posse, vel saltem non debere fieri.

10. At vero e converso, quando diversi tituli concurrunt ad ferendam censuram, ita

ut unusquisque per se sufficiat, et ex intentione iudicis illam operetur, tunc non solum a diversis iudicibus, sed etiam ab eodem, nec solum successive, sed etiam simul, imo non solum diversis sententiis, sed una et eadem utrumque delictum exprimente, possunt censuræ circa eandem personam multiplicari. Hæc omnia ex jure probari possunt; nam in cap. Officii, de Sent. excom., supponitur quidam esse excommunicatus propter plures excessus a pluribus Prælatibus in eum potestatem habentibus; et significatur, a nullo eorum posse absolvi, scilicet, integre et omnino, nisi alteri etiam satisfecerit, et ab eodem simul absolvatur. Et in c. Capitulum sanctæ crucis, de Rescript., refertur, excommunicationem, et suspensionem, bis latam esse in eosdem, a diversis iudicibus, propter diversas causas. Et in Clem. 2 de Sent. excom., excommunicatio nova fertur in eos, qui contra priorem publicam excommunicationem, admonitionem, sacris intersunt; sicut enim sacerdos excommunicatus celebrans irregularis fit, ita excommunicatus, et publice denunciatus propter aliquod delictum, agens tali modo contra excommunicationem, nova excommunicatione ligatur, adeo diversa, ut hæc sit ad Papam reservata, quamvis prior non fuerit.

11. *Propter diversas causas multiplex censura ejusdem rationis ferri potest etiam ab eodem iudice, in eadem personam.* — Ex quo textu colligere licet, posse aliquem propter diversas causas excommunicari ab homine, atque etiam bis a solo jure; quod est manifestum, quando jura sunt diversa, et de rebus distinctis; nihilque obstat, quod ab eodem legislatore lata sint, ut per se notum est. Et eadem ratione idem accidere potest in sententiis latis ab homine, ut sumi etiam potest ex unica Extravaganti, de Schismaticis, in illis verbis: *Plurium excommunicationum sententiis innodavit.* Et ratio omnium clara est, quia, ut censuræ multiplicentur, sufficit causarum multiplicatio, sive potentia agens sit una, sive multiplex; nam et a multis et ab una possunt plures effectus, et actiones prodire.

12. Quod vero per unam sententiam ab eodem in eundem prolatam, si tituli sint diversi, plures etiam censuræ fiant, sumitur ex cap. Cum pro causa, de Sententia excommunicationis, ibi: *Si vobis constiterit archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, etc.*; ibi enim dicitur, absolutum ab illa sententia secundum respectum ad

unam tantum causam, non esse absolutum a censura fundata in alia causa; signum ergo est censuras fuisse diversas, cum potuerit una auferri et alia manere. Verum est ibi non dici expresse priorem absolutionem fuisse validam, sed illum mansisse excommunicatum, donec pro alia causa satisfaceret; tamen, cum Pontifex non requirat nisi satisfactionem pro alia causa, supponere certe videtur aliud vinculum fuisse ablatum. Ratio vero est, quia licet illa sententia verbis videatur una, significatione tamen et efficacia est multiplex, et ideo potest plures effectus operari; sicut, cum quis unica forma plures baptizat, plura conficit sacramenta, et plures effectus confert. Similiter, si quis uno verbo absolvat a pluribus censuris, plura vincula tollit, unde passive possunt dici plures solutiones, quamvis active una absolutio videatur.

13. Oportet tamen, ut dixi, singulos titulos seu causas excommunicandi per se sufficientes esse; alioqui non erunt plures, sed partialiter componentes unam causam totalem, cui censura unica respondebit. Nec satis erit in se esse sufficientes, sed oportebit, ut tales assumi, ex intentione ferentis censuram, quia sententia non operatur ultra intentionem iudicantis. Unde necessarium etiam est, ut talis intentio sufficienter in sententia exprimatur, quia alias odiosa sententia in mitiorem partem explicanda erit. Tunc autem maxime videtur hoc constare, quando sententia magis est denunciatoria seu declaratoria, quam illativa censuræ. Et talis videtur fuisse in casu dicti c. Cum pro causa, nam duæ causæ ibi numeratæ, scilicet, violenta manuum injectio in clericum, et violatio immunitatis Ecclesiæ, tales sunt, ut unaquæque habeat suam censuram ipso facto annexam; et ideo, qui in utroque criminosus declaratur, duplici censura innodatus pronuntiatur, etiamsi unica sententia, seu denunciatione id fiat. In censuris vero ab homine illatis rarius id accidit. Quando vero circa singulas causas diversæ et sufficientes præcesserunt monitiones sub comminatione talis censuræ, et circa singulas præcessit sufficiens contumacia, tunc, licet per modum unius videatur ferri sententia de omnibus, re tamen vera accommodatur materię, et rei subjectæ, ac proinde plures censuras operatur. Si vero aliter fieri contingat, censura erit una respiciens plures illas causas per modum unius, quæ proinde auferri non poterit, neque in totum, neque ex parte, præcedente sola satisfactione pro una causa,

nec per absolutionem in illa satisfactione fundatam, sed erit nulla absolutio, nisi adæquate omnes illas causas respiciat, ut sumitur ex Abbate, et aliis, in dict. cap. Cum pro causa.

14. *Pro eadem materiali causa possunt a diversis superioribus diversæ censuræ ferri.* — Præterea addendum est, a diversis iudicibus seu superioribus posse in eundem distinctas numero censuras ferri propter causam quodammodo eandem, et quodammodo diversam; nam materialiter apparet eadem, formaliter autem diversa esse videtur. Hoc patet primo, quando una censura est a jure, et alia ab homine. Potest enim aliquis simul, et pro eodem delicto, a jure, et ab homine excommunicari, ut notavit Abbas in cap. Gravem, de Sent. excom., num. 5, quanquam jura, quæ affert, id non probent; tamen, cum jus non adimat homini potestatem, vel jurisdictionem, poterit ipse censuram ferre, non obstante censura juris, si ad terrorem vel exemplum aliorum ita expedire censuerit. Tunc autem, licet delictum unum esse videatur, contumacia formaliter est diversa; nam censuram a jure latam incurrit quis, hoc ipso quod jus transgreditur; ut vero postea ab homine ob idem delictum excommunicetur, necesse est, ut ab eo moneatur, eique sit contumax; est ergo ibi alia, et alia contumacia, proprie ac formaliter eas considerando. Idem pari ratione est in sententiis censuræ, latis a diversis superioribus habentibus propriam jurisdictionem in solidum, si tales sint, ut usus unius, vel præoccupatio non impediatur usum alterius. Tunc enim unusquisque poterit uti jure suo, et ferre censuram non obstante censura lata ab alio; oportebit tamen, ut præcedat respectiva contumacia, ut sic dicam, præmissa propria uniuscujusque monitione. Idemque proportionaliter est in sententiis a jure latis, si jura, et præcepta sint formaliter diversa; qualia erunt, si unum sit jus commune, aliud, particulare statutum ordinarii, dummodo constet novum condere jus, et novam penam imponere.

SECTIO III.

An multiplicatis transgressionibus legis ipso jure censuram ferentis, multiplicentur censuræ.

1. *Quot sunt transgressionibus numero distinctæ, tot incurruntur censuræ.* — Superest dicendum, an in censuris latis a jure multi-

plicentur censuræ multiplicatis transgressionibus ejusdem legis, ut, si quis his percussit clericum morali interruptione, bis sit excommunicatus, et sic de aliis. In qua re generalis et recepta doctrina est, quoties novum peccatum contra hujusmodi legem committitur, novam censuram incurri; e contrario vero, si peccatum sit unum tantum, licet continuata mora, et per varias actiones fiat, unam tantum censuram incurri. Ita sentit Navarr., in Summa, cap. 6, num. 17 et 18, et late Ugolinus, tab. 1, cap. 16, § 3, num. 4, et sequent., ubi multa ad hoc adducit, quæ nec necessaria sunt, nec efficacia. Ratio enim tota consistit in unitate vel multitudine transgressionum; nam, si transgressio una est, non potest censura esse nisi una, quia lex imponit censuram propter transgressionem; ergo, si transgressio est una moraliter et formaliter, ut sic dicam, etiam censura una erit. Et propter oppositam rationem, si transgressiones plures fuerint, etiam censuræ multiplicabuntur; nam lex efficaciam habet contra singulas, sive aliæ præcesserint, sive non, ut patet manifeste; nam, si quis fuisset absolutus a censura contracta per primam transgressionem, et aliam iterum commisisset, sine dubio in novam censuram incidisset; ergo idem erit etiamsi prior censura ablata non fuerit, cum ob solam multitudinem in eodem subjecto non repugnet, ut jam ostensum est.

2. *Quando transgressiones sint numero distinctæ.* — Totum opus est in declarando, quando transgressiones sint numero distinctæ, neque; de hac enim transgressionem nunc agimus; nam quando distinctio est specifica, sive sumatur ex totali diversitate objectorum et actuum, sive ex circumstantiis mutantibus speciem in eodem objecto et actu, tunc et res facilis est, et transgressiones non sunt contra idem formaliter præceptum, licet naturaliter unum esse dicatur, ut statim amplius explicabo. Itaque unitas vel pluralitas numerica transgressionis in hac materia eadem proportione explicanda est, qua illam supra declaravimus in ordine ad integritatem confessionis. Quod eo hic erit facilius, quo hæc transgressio præcipue consideranda est in actu exteriori, in quo causa censuræ consummatur.

3. *Primus modus cognoscendi unitatem vel multitudinem horum actuum.* — Duobus autem modis potest hæc unitas vel distinctio spectari. Primo ex interruptione vel conti-

nuatione actus; nam, quamdiu actio sine morali interruptione continuatur in ordine ad consummandum eundem effectum, transgressio unica est, ut si quis per aliquod tempus verberet clericum, ut patet ex cap. Cum pro causa, de Sent. excomm. Quando vero moraliter interruptitur actio, et altera postea inchoatur, nova est transgressio. Quæ autem sit interruptio moralis, partim ex mora temporis, partim ex modo et circumstantiis, et ex actionibus interpositis, pensandum est, ut alibi latius dixi.

4. *Secundus hujus cognitionis modus.* — Secundo potest hæc unitas, vel distinctio considerari ex parte objecti seu materiæ, circa quam versatur peccatum seu transgressio. Et tunc difficilius est distinguere peccata, quia potest contingere, ut sine interruptione morali aliquis percutiat unum clericum, et statim incipiat percutere alium; ubi, si respiciamus ad imperium operantis, et continuationem actionis, videtur esse tantum una transgressio canonis. *Si quis suadente.* Si autem respiciamus ad personas offensas, videntur esse diversæ injuriæ; idemque ob similem rationem erit, si uno ictu plures interficiat. Difficile autem est illas existimare diversas transgressiones, quibus distinctæ censuræ respondeant, tum quia illa distinctio est valde materialis respectu transgressoris; ipse enim moraliter unicam exercet actionem, sive personæ sint plures, sive una; et fortasse non plus peccat in una transgressionem, quam in alia, si cætera sint paria; tum etiam quia alias, qui plura vasa argentea ex eadem Ecclesia subriperet, plures incurreret censuras, supponendo, tali sacrilegio ipso facto esse annexam censuram. Dici potest illam esse unam injuriam, quia supponimus, una actione physica, vel moraliter continuata fieri, et eidem personæ seu templo, vel collegio subeunti vicem unius personæ offensæ; nam unitas vel multiplicitas injuriæ ex persona cui fit, non ex rebus sublatis sumenda est. Sed contra, nam inde fit, ut is, qui actione continuata, v. gr., per totam noctem universa vasa, et res sacras ex uno templo subripit, unicam censuram incurrat; si vero res easdem ex duobus templis eodem tempore, et continuatione actionum furetur, distinctas incurrat censuras, quod non videtur verisimile. Sicut etiam non apparet credibile quod expilando idem ærarium eadem actione et voluntate, et in eadem quantitate, si totum illud sit unius domini, v. gr., unius Ecclesiæ,

sit unum sacrilegium, et causa unius censuræ; si vero ærarium sit plurium Ecclesiarum, non per modum unius, sed per modum plurium, quia unaquæque habet ibi partem suam quasi in depositum, vel custodiam; transgressiones sint plures, quia injuriæ plures sunt, cum sint plures personæ offensæ, et consequenter censuræ. Simili modo dicendum erit, eum, qui cum uno excommunicato per horam conversatur, unam excommunicationem incurrare; si vero ibi simul adsint duo excommunicati, et cum utroque simul per eandem horam conversetur, incurrere duas, quod etiam non videtur verisimile, quia moraliter ibi est una transgressio.

5. Aliunde autem non videtur posse negari, quin ex variatione personarum, cum quibus, vel contra quas peccatur, multiplicentur aliquando transgressiones et censuræ, etiamsi alioqui actio videatur una, vel moraliter non interrupta. Ut, v. gr., si quis interfecit unum hominem, et statim eodem impetu, et continuata successione actionis interfecit alium, sine dubio sunt distincta homicidia, et si censura sit imposita homicidæ, duas incurret. Sicut etiam Juristæ aiunt, contra eum, qui in eodem congressu alium vulneravit, et tandem occidit, non dari actionem vulnerantis et occidentis, sed occidentis tantum, in l. Illud, §, 4 ff. Ad legem Aquil. At vero si unum occiderit, et alium vulneravit, utriusque actio in eum dabitur, ut per se notum est. Idem est in peccato adulterii, v. gr., si quis post consummatum peccatum cum una, statim sine interruptione morali ad alteram accedat. Imo in hoc genere peccati non solum respectu diversarum personarum, sed etiam respectu ejusdem hoc verum habet. Quocirca difficile est generalem regulam in his rebus moralibus assignare. Pendent enim ex circumstantiis, et ex modo actionis.

6. *Varia regulæ ad discernendam unitatem, vel multiplicitem actuum ex parte objecti.* — In primis tamen considerandum censeo, an actio, qua consummatur transgressio, propter quam incurritur censura, simul fiat, vel per partes sibi succedentes, vel moraliter continuas. Rursus, quando hoc posteriori modo fit, attendendum est, an actiones illæ moraliter componant unam, vel una non sit pars alterius, etiamsi continue sibi succedant; nam quando se habent priori modo, una transgressio consummatur per omnes, ut per se notum est; et ideo una incurritur censura. Quod vero duæ actiones alioqui ejusdem spe-

ciei in malitia, continuatione morali factæ non componant unam, nec partes inter se unitæ censeantur, ex duplici capite videtur posse oriri. Primo ex diversitate subjectorum circa quæ fiunt, seu terminorum, ad quos tendunt, unde habent suam moralem rationem. Sicut enim Aristoteles in *Physicis* dixit, ad unitatem motus non sufficere unitatem temporis sine unitate subjecti, ita nos hic dicere possumus, ad unitatem transgressionis non satis esse immediatam successionem sine interruptione ex parte temporis, quia mutatio subjecti potest sufficere, ut moraliter censeatur inchoari nova actio et transgressio. Et hoc probat exemplum de homicidio, et de vulneratione unius, et occisione alterius, et idem credo esse de furto, et de quacumque actione injuriosa. Et fortasse extra materiam justitiæ hoc non reperitur; nam, si quis continuata actione nunc comedat carnes, deinde pisces, tempore prohibito, una est transgressio, licet subjecta seu materiæ circa quas versatur actio videantur distinctæ. Et ratio esse videtur, quia justitia, et injuria sunt magis ad alterum; et ideo dixi, ibi non ubicumque variari subjecta, sed etiam terminos, respectu quorum habent actiones malitiam suam, quod non ita est in materia temperantiæ, et in aliis virtutibus, quæ respiciunt medium in ordine ad ipsum operantem.

7. Aliud caput moralis interruptionis, absque mora temporis interposita, est posse, quando prior actus natura sua tendit ad definitum terminum, in quo consummatur; et ideo qui postea immediate succedit non est pars alterius, sed novus actus. Quæ ratio per se est efficax, et declaratur aperte exemplo duplicis adulterii vel fornicationis; nam licet fiat cum eadem persona, et sine interruptione temporis quantum fieri potest, nihilominus sunt duæ transgressiones sufficientes ad duas censuras, si lex sit lata. Idem opinor fore, si judex contra Ecclesiæ immunitatem per vim extrahat unum hominem, et statim sine interruptione ad eandem Ecclesiam tendat, et extrahat alium; existimo enim esse duas transgressiones, et incurri duas censuras; si vero eodem genere continuationis, quis furaretur res Ecclesiæ, successivis et partialibus asportationibus, existimo esse unum sacrilegium et unam censuram, si lata sit. Et ratio est, quia primum genus peccati tale est, ut circa unam personam consummetur; et ideo vis uni facta non componit unam actionem cum vi facta alteri; at vero furtum non